

САНД ОЛОЖ

ЧУРАНЧЫ
УЛУУС
КАБЫАТА

КАБЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТӨН ТАКСАР

№ 85 (8494). 1990 жыл, Атырдык айы 21 күнө. Суббота, Салыкта — 1 солкубай 10 харчы.

БАБЫЛЫККА СУНАЛ БЫРЫРЫЛААХ АКТИВ МУНЬАБА

КЫСТЫККА БЭЛЭМ, ХОМУУР ҮЛЭЛЭРЭ, БӨҮӨЛЭКТЭРИ ТУПСАРАН ОҢОРУУ

Эрде иштинириллибитин курдук, улуус бабылыга А. А. Шадринга буолбут сунал ыкырылаах актив муньаба суол быһылаанын көннүтөн эмиз бүтүн болдонтоно эрийэр ысалаах бопуруостарга тохтоото.

Итинэн, иккиннэн, муньах бабылэктэргэ кыстыкка котельнайдар бөлөмнөрүн туһунан дыа, уот, коммунальнай хаһаайыстыба управленистын начальнига В. И. НОВГОРОДОВ информациста ителиниэ. Биллэн турар, аны бастаан улахан үлэ барар сирдэригэр үлэ турута көпсөннө. Ол курдук, Хатымга үлэ сабыллан баран, аллара бабанатын туруоруу тэрийбит. Биритээдэ баар. Мындаарайыга ЖИХ-тан бөстөбөн-төн барбыт, биритээдэ тиийэхтээх. Олохтоох сарыи-тынан үлэ бара туруохтаах. Интернат-оскуола котельнайын бопуруоһа аһаас. Маана институт ад-министрацията бийэте мэлэмахтаах дикон буолла. Чу-ранчы орто оскуолатыгар, интернат-оскуолаада, иккес кварталга саппаас котеллары туруоруулауохтаах, ко-теллар көлбөттөр.

Улахан үлэ трассаларга ытыллыахтаах. Интернат-оскуола киэнигэр матырыйаалларга ситэ-хото булулаа илик, насоснайга үлэ барыахтаах. Итилертөн итэ-хото суох үлэстөр тымнааһы уонна дыһалта котельнайдары-гар күүтүлээхтэр. Кэлин биритээдэ дыһалта котель-найыгар үлэни сабылаата. «Икуттехмонтаж» тэрийтэ-төн көлбөттөөх биритээдэ биллэбит. Ошон сага биритээ-дэ турда. Трассаларга үлэни, сүрүннөөн, «Тойтоно» ачыгыт предприятие ылымт эрээр, өнүктөөх үлэ суох. Балыкка Алааһыгар уонсай дыһа олорор дыһа-ларын трассага холбоһун былаанналар, ону кытта балыктын бипр ситим оҥоруу киирэр. Бу улахан үлэ матырыйаалын булуутуттан тутулуктаах. Оттон Чуранчы сэлэниэтигэр чогууан оттуулар 9 котель-най баара эрдэттөн бөлөм буола сатылалар. Баларга үлэ өссө таас ытыллыбыт.

Матырыйаал хайдах көлөрүтөн үлэ тутулуктанара баар суол өбөт. Бу күнүргө котеллар итинэн кыр-пичтэ өтө адалаала турар. Трассаларга турбалар тиийбэттэр. Оттуу саппааһа албэс суох. 80-ча тон-на нефть саппаастаахпыт, Маана өбөн автомашина тардыллан таһаахтаах. Чогуу хаалаан көмүрдөр эр-этибит күүсэ турунуохтаахтар.

Итинни кыстык бөлөмүгэр итинэ туһут улахан үлэ суох курдук. Ошон ЖИХ үлэистэрин уонсуна-ларыттан маассабайдык ытыран, үлэни тэтииндэргэ этилиниэ, улахан өрөмүөннөөх, тутуулар барар ко-тельнайдары балаһан ыйын бастаан күнүгэр бөлөм оҥорорго бабылык А. А. Шадрин сорудах бирээдэ. Ошон биринэ ыгар.

Үсүһүн, хомуур үлэлэрэ сирэ суох тардылар ичиниллэхтэр. Бу туһунан иштинириини улуустаа-дык тил хаһаайыстыбатын управленистын начальни-гы э. т. К. Ф. ОКОНЕШНИКОВ оҥордо. Онко киири да хойутаабыта, ол көннүтөн ардактар улаханник атахтаатылар. Атырдык айы 16 күнүгөдө даанна-лынан, оттоһун графика 46 бырыһыан толорулуна. Барылаан аарынан, бипр усулуобунай төбөр 12 центнер аһылык единицага тиксэхтээх. Бу соругу толорор аһымактаах киирэр ичинтөн былааннамыт 32 тил, тонна от бөлөмөннөөхтөөх. Прогноз быһа-тынан, бу дойду сириттөн ылымдар ымактаах. Ма-наах уматыгынан хааччыһы сүрүн сорук буолла.

Правительство көмөтө уматыкка көлөн эрэр иш-тинирилиннэ. Бастаан үс автомашина уматык көл-бөт, аны бу күнүргө бипр итинэ солкыра адалаа-лыахтаах. Аны да бекани уонна автол күүтүлэр. Иккиннэн, үлэни күүтүрдөр, тэрэһини тупсарар сыалтан онко, күһүгү бурдук хомууругар, оҥуруот аһыгар уонна сүөһүнү ууһатымга, үтү туттарымага күрэхтэһи усулуобуһаа оттоһулабуһун санатыллы-на. Оттоһун хайдагыттан сүөһүнү итинэ хаалаа-

ры, төбөтүнэн аһаана эабирэ, аһымыра быһа-рыларынан, оттоһуну, бурдук хомуурун ичинээр наадата этилиниэ. Күн-дүйүл ичинээр түбөктөлөрү-гэр бу үлэстөр тардылаалара чуолкайынан, оскуола оҥолорун үрөһүн балаһан ыйын ортоһугар дикри уһата, прэктикада үлэлэстэргэ сүбэлэниэ. Маанаха бөлөс кылаастары киллөрөн турар, онтон үлэлэр киирэллэр.

Кыстык хотоннорун балаһа. Биллэрини, коллектив-най предпринимелар 8, улахан бааһынайдар 5 хо-то-нууан кыстымактаахтар, «Чыаһаара» ТХК-да кормо-куһа үлэлэнэр, Түргэһини ситэр тил хаһаайыстыба-тын бородууксууларыгар доһуоту бипрер салаа сай-дар. Бу хаппааныа буолбонка, сэл аһыс баар бу-лар салаа курдук көрүлүөхтөөх. Дикэ көргөн эки-номикатын сайыннарымын сиргэ, ачыгыт уонна ор-то предпринимательство эмиз иккэ далаһыннанар кыахха киирдэ. Үл-харчы, кредит оттоһулар. Бала-ры күүсэ сайынналар буоллаахха, билгити да хайыс-ха быһымынан ылымдар бородууксууһу тутуу, ас-таһыи уонна батарыи соруга турар. Бу өттүгэр «Чуранчы» кооперативы кытта потреббществолар күүсэ үлэлэнэхтөөхтөр. Көһсөрбөлөһүннэ сабыла-ныи каада. Оҥуруот аһынан иккисиннэ бөбөтүн хайа бадарар хааччынар кыахтаах. Ону тууһааһы-ныи, батарыиыт өттүгэр туһааннаах соротуоһка-лыыр тэрийтэлэр ичиннэхтөөхтөрө этилиниэ. Бипр итиннии хортуопһуу, хаппымакы батарыи турар. Аны бурдук үүнэр түбөктөһүгэр хараллытыгар, хо-мууругар уустуктардаах. Ысмылааттар суохтар, ошон наада буоллаһына, бипрди малларынан тардатар бы-лаан эмиз көрүлүниэ. Бурдук баар буоллаһына—баа-һынай баар дикэ өйдөнүөхтээх. Соротуоһаһыи тэ-рийтэлэр хаһаайыстыбалартан, маллартан батарыиыга, тутууга сайаапкалары хомуйаллара ирдэниэ.

Сага үйөнө, 2000 сылы көрөөрү турабыт. Маанаха улууска анал комиссия үлэллэр. Дыһал элбөх. Олор-тон бипр бастаһылар уонна ысалаахтара бөһү-лөктөри тупсаран оҥоруу. Үлэ былаана баар, бары нэ-һиликтэр биллэхтэр. Улуус киэнигэр бу дыһаллар аһаһыи даһаны ЖИХ управленистыгар сүктэрилли-баттэро, контуруолугар, тэрэһинигэр улуус архи-тектора эмиз экиһэтир.

Бөһүөлөктэри тупсаран оҥоруу, үл-харчы кырымы-чыгынан да, көлөн букатын тохтоон турара, эрде оттоһулабуһттар эргэригэр бу үлэ оттоһон дала-һыннаахтык ытыллыахтааһыи этилэр. ЖИХ маһыи соротуоһаһыи үлэлэбит эрээр, илораматтан сылаан тардыллыбыт. Бастаан бөһүөлөктө илорамат-тырыйаалларынан Оҥо сыларынан уонсай дыһалэргэ өҥо онһуур площадкаларыи саһардыи үлэлэһит. Бу 6 сиргэ дикэ былаанна көрүлүбүт да, үлэ тох-тоон турара иштинирилиннэ. Трогуардыи тутуу са-далаан баран (Чуранчы сэлэниэтигэр Константинов уул, I кварталга), үлэте кийтарбаһка көлөбит. Итиннии муосталары тутуу, саһардыи көрүлүбүт. Холбоһу, Чуранчыга оскуола киэне арочнай парна-нынан тутуллуохтаада үбө көстүбөтөх.

Итинни тардымактартан биринэни сүтэрип тах-сыбыт. ЖИХ илораматын кытта столярката тэтиһи тохтоон хаалтар, ЖИХ управлениста кыһаи төлөс-көтө, электро-уотун быһаһаттар. Дикээр, дыһалаһыи да мас балаһа бөлөмөннөт. Ошон сип үлэ барыа өбит, онуоха ким үбүлүүрө биллэһинэ бипр муммүт-тар. Кыраасалаһыи үлэлэрэ тураллар, олбуордари оҥоруу сиргэ кыраасалаһан сиргэһитиллэхтөөхтөр. Эргэ дыһалэр, бөһүөлаллар, олбуордар ханна бааллара биллэр. Балары суох оҥоруу, күрдүү былаанна баар. Ыһата, оҥоруох, тутуох, саһардыах диктөөх, үлэ баһаам уонна бу сайынныи ким баттаһа ытыллыах-таахтарынан ыктарылаах.

С. СЕМЕНОВА,

УЛУУСКА ОТТОӨН СВОДКАТА

(Атырдык айы 16 күнүгөдө туругунан)

Нэһианэктөр	Былаан	Көһини
Алаһар:	1890	400
Бааһынай хай.		85
Нэһилиэһинэ		185
«Чыаһаара» ТХК.		150
Баһем:	800	458
Бааһынай хай.		99
Нэһилиэһинэ		359
Болтоһо:	1900	950
Бааһынай хай.		400
Нэһилиэһинэ		550
Болугур	2600	857
Бааһынай хай.		48
Нэһилиэһинэ		470
«Мындаарайы» ТХК.		339
Кылааннаах:	1200	760
Бааһынай хай.		280
Нэһилиэһинэ		500
Кытааннах:	1800	400
Бааһынай хай.		150
Нэһилиэһинэ		250
Мөлдөөхс:	140	66
Бааһынай хай.		20
Нэһилиэһинэ		46
Мугудай:	1500	850
Бааһынай хай.		300
Нэһилиэһинэ		550
Солоһеи:	1800	1400
Бааһынай хай.		900
Нэһилиэһинэ		500
Сылаи:	2500	1210
Бааһынай хай.		900
Нэһилиэһинэ		310
Төлөй:	1100	354
Бааһынай хай.		84
Нэһилиэһинэ		470
Одуулуу:	2400	990
Бааһынай хай.		310
Нэһилиэһинэ		680
Хадаар:	2000	524
Бааһынай хай.		150
Нэһилиэһинэ		200
«Хадаар» ХЭТ		174
Хатыма:	2000	1100
Бааһынай хай.		450
Нэһилиэһинэ		650
Хайаһеи:	1700	990
Бааһынай хай.		210
Нэһилиэһинэ		780
Хонтоһо:	2070	1188
Бааһынай хай.		262
Нэһилиэһинэ		918
Агро-оскуола		8
Чакыр:	1700	580
Бааһынай хай.		300
Нэһилиэһинэ		280
Чуранчы сэл.:	2500	2100
Бааһынай хай.		150
Нэһилиэһинэ		1930
Түөһэ:		392
Бааһынай хай.		235
Нэһилиэһинэ		157
Улуус үрдүнэ:		15769
Бааһынай хай.		5293
Нэһилиэһинэ		9805
Коллективнай хай.		663

Оттоһун хаһымыта быһаһынан бийыл уратыла-на. Бу хаппааныа бипр урутатан туруоруулар боп-пурос буолла.

Ааспыт нэһилэ атыттартан балаһа үрдүк көрдө-рүүһүнэ. Бу нэһилэ хоһуһа 6467 киһи оттоһо, ол ичинтөн коллективнай хаһаайыстыбалартан 117, баа-һынайдартан 1110 уонна нэһилиэһинтөн 5226 киһи сылдар. Быһырымыты бу нэһи кытта тэтиһтөөххэ, бу 2448 киһинэн элбэх. Ол ичинтөн нэһилиэһинэ ки-һитэ хайа тымрыт аһары эрэ оттуура. Төбөтө өйдө-нөр. Быһырыиыи бу нэһилэ үгүстөр сылааһы ылар отторун чөмчөннүттэрэ.

Быйыл охсууһа 27050 гектар сытар, ити ичинтөн коллективнайдарга 1370, бааһынай хаһаайыстыбала-рыгар 8109 уонна саппай элбэх чааһынайдарга—10221. Сылааһы оттоһун быһаһыи улуус үрдүнэн 50,7 бырыһыаныи көһитибит. Нэһилиэһинтөн Соло-һеи, Сылаи, Хатыма, Хонтоһо уонна Чуранчы сэ-лэниэһэ быһаһыиа чуһастар.

Нэһилиэһинтөн мөлтөхтүк үлэлэһи коллелэр: Кы-тааннах (400 тонна), Хадаар (524), Төлөй (554), Ча-кыр (580). Аһаһаһыи буоллаһа, Түөһэ учаһастаа 392 тонналаах. Ошон бэһэ түмүктэри оҥостон, от-тоһуһуһа эһи тэрэһини үлэлэһи көрүнэр наада. Сүөһү төбөтүнэн аһаһыи оннууан хаалларыи, нэһи-лиэһинэ социальнай саһаһыи толоруу бийылгы дыһалаах былаан оттоһунтан быһаһыи тутулуктаа-дыи умнууоһха.

Улуустааһы статистиһаа отделе,

ОЛОХХО БААР ЧАХЧЫЛАРА

УЛУҢС БАЙТАДЫҢҢ СОЦИАЛИСТ БИРЛЭШТИРИЛГЭН
СОЛБУУЛАРЫНЫ.

Улутс байлалыгын социал-мол байгууластарга

આચાર્યશ્રીના આશ્રિત સંસ્થાઓ

Удусуотойш сулгя нутгал суох Аунуругуун
государствениал индустриата.

Автор суругар этиллер
саяа радиация полиграфиялар
малды соң тубайар буудатат.
Суруга ыккылар сахалар
кыргычтарларын сиккы-
нык автор тую бейне сугар.